

Οι βάσεις της σύγχρονης Ευρώπης

Δύο δοκίμια για το ρεπουμπλικανικό πολίτευμα και τον Διαφωτισμό

ERNST CASSIRER

Η ιδέα του ρεπουμπλικανικού πολιτεύματος

μτφρ. Γιώργος Ανδρουλιδάκης

Διαφωτισμός

μτφρ. Γιώργος Ξηροπαϊδης

εκδ. ΜΙΕΤ

Της **ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΣ ΤΣΕΒΡΕΝΗ**

Στην καινούργια σειρά των εκδόσεων του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης εκδόθηκε πρόσφατα ένας μικρός τόμος με δύο σύντομα κείμενα του Γερμανού φιλόσοφου και ιστορικού των ιδεών Ερνστ Κασίρερ (1874-1945). Το πρώτο κείμενο, «Η ιδέα του ρεπουμπλικανικού πολιτεύματος», αποτελεί μία ομιλία που έδωσε ο Κασίρερ, το 1928, στον εορτασμό της επετείου του Συντάγματος της Γερμανίας. Το γενικό πλαίσιο της ομιλίας αφορά τον ρόλο και την πορεία της γερμανικής φιλοσοφικής σκέψης κατά την εξέλιξη της ευρωπαϊκής φιλοσοφίας.

Μόνο που ο συγγραφέας ξεκαθαρίζει εξ αρχής πως τα ιστορικά και πολιτικά φαινόμενα που χαράζουν κάθε εποχή συνδέονται αδιάρρηκτα με τον γενικότερο προβληματισμό της φιλοσοφικής σκέψης η οποία δεν γνωρίζει σύνορα· με άλλα λόγια, πως θεωρία και πράξη διαπλέκονται και αλληλοσυμπληρώνονται ακόμη και όταν η σύνδεση αυτή δεν είναι προφανής μέσα στη δίνη της συγκυρίας.

Με τη διατύπωση αυτής της σκέψης, το κείμενο αποκτά αυτομάτως μια διαχρονική δυναμική καθώς ο Κασίρερ αρχίζει την αναζήτηση της καταγωγής του ρεπουμπλικανικού πολιτεύματος και τη διερεύνηση της ιστορικής, πολιτικής και φιλοσοφικής σημασίας του, στρέφοντας το βλέμμα του στη κομβική στιγμή της Γαλλικής Επανάστασης. Οι αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσει ο συγγραφέας κινούνται από χώρα σε χώρα, από εποχή σε εποχή, από φιλοσοφικά ρεύματα σε πολιτικές πρακτικές, από τον άνθρωπο στον πολίτη και ύστερα στο άτομο, από το πολιτικό γεγονός στην ηθική προστακτική.

Το αποτέλεσμα είναι, μέσα σε λίγες σελίδες, ο σχεδιασμός ενός περίπλοκου χάρτη που μας δείχνει τελικά πώς το κλασικό πνεύμα οδήγησε στην έκρηξη της Γαλλικής Επανάστασης, αλλά και στη σύνταξη του Αμερικανικού Συντάγματος, που στη συνέχεια επανήλθε στην Ευρώπη, ενώ με τη βοήθεια και τη στήριξη του γερμανικού ιδεαλισμού έθεσε τα πρώτα στέρεα θεμέλια του σύγχρονου ρεπουμπλικανικού πολιτεύματος.

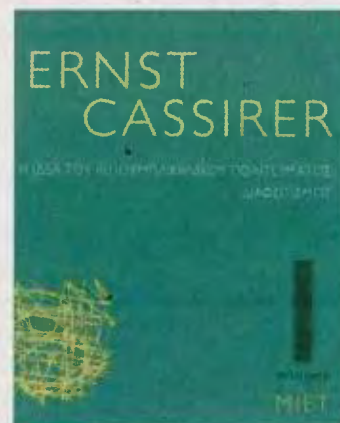
Το δεύτερο δοκίμιο του βιβλίου, με τίτλο «Διαφωτισμός», σχεδιάζει μια σύντομη, εισαγωγική εξιστόρηση της περιόδου του Διαφωτισμού, που, παρά την ιστορικά σύντομη διάρκειά της, άλλαξε

τον ρου της ανθρώπινης ιστορίας. Όπως εξηγεί ο συγγραφέας, ο Διαφωτισμός ήρθε για να δώσει λύσεις σε προβλήματα που είχαν

τελματωθεί κατά τους προηγούμενους αιώνες. Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων οργανώνεται γύρω από ένα ενιαίο κέντρο, το οποίο και αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό του Διαφωτισμού.

Αυτό το ενιαίο κέντρο αναφέρεται στην εξεύρεση και την καθιέρωση γενικών νόμων με ευσταθεία την οικονομική τους ισχύ και αφορά εξίσου την αντιμετώπιση της φύσης, της κοινωνίας, της θεολογίας και του ατόμου, ενώ τελικά καταλήγει στη διαμόρφωση του κεντρικού σχεδίου του Διαφωτισμού: την ηθικότητα. «Ήταν κοινή προϋπόθεση όλων των στοχαστών του Διαφωτισμού ότι το είναι του ανθρώπου εμπεριέχεται και υπάγεται στο είναι της φύσης και ότι, επομένως, πρέπει να εξηγείται από τους ίδιους καθολικούς νόμους», μας εξηγεί ο συγγραφέας, προσθέτοντας ότι, σε αυτό το πλαίσιο, η βούληση θεωρείται ότι κινείται από κανόνες και νόμους αντίστοιχους των φυσικών σωμάτων.

Ο τρόπος που διαμορφώθηκε αυτή η βαθιά πεποίθηση και οι συνέπειές της στο επίπεδο της κοινωνικής ζωής και της διαμόρφωσης του πολιτικού εξετάζονται στη συνέχεια του κειμένου, όπου ο Κασίρερ ξεδιπλώνει μπροστά μας τη διαπλοκή ιστορικών, πολιτικών και φιλοσοφικών εξελίξεων ζωντανεύοντας τις καταγωγικές ρίζες της εποχής μας.

Στον Ερνστ Κασίρερ, θεωρία και πράξη διαπλέκονται και αλληλοσυμπληρώνονται ακόμη και όταν η σύνδεση αυτή δεν είναι προφανής.